

3. Надьон В.В. Умови призначення опікуна (піклувальника), реалізація їх прав та обов'язків. Теорія і практика правознавства. 2015. №7. С. 23 – 26.

Савченко Юлія Олександрівна,
*студентка 3-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Некіт К.Г.*

ПРОБЛЕМИ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ідею визначення конструкції права спільної власності створили римські юристи, яка збереглась й набула усталених ознак: «Майно, яке є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно)» (ч. 1 ст. 355 ЦК).

Спільна власність є різновидом права власності, що є правовою формою об'єднання майна фізичних і юридичних осіб, держави, територіальних громад з метою співпраці, об'єднання їх зусиль для досягнення певної мети. У випадку, коли майно належить на праві власності декільком особам, тобто співвласникам, одночасно, між ними виникають відносини спільної власності. Майно може належати на праві власності не лише одній, а й декільком особам одночасно. У такому разі між ними виникає спільна власність. Право кожного із співвласників розповсюджується на весь об'єкт у цілому, а не на його частину.

Право спільної власності виникає з підстав, не заборонених законом (ч. 3 ст. 355 ЦК) [2]. Наприклад об'єднання майна декількома особами для будівництва гаражу (договір про спільну діяльність) або спадкування однієї речі двома спадкоємцями тощо.

Суть спільної часткової власності (ст. ст. 356-367 ЦК України) полягає в тому, що кожен із співвласників має чітко визначену частину у праві власності на спільне майно (ідеальну частку). Правомочності учасників часткової власності відносно всього об'єкта повинні здійснюватися за загальною згодою всіх співвласників виходячи із рівності інтересів учасників спільної часткової власності незалежно від розміру часток. У зв'язку з цим, частки можуть бути рівними і нерівними. Якщо законом або договором учасників спільної власності не передбачено інше, то до спільного майна вживається правовий режим спільної часткової власності [9, с. 42].

Частки у спільній власності визначаються лише при її розділі, і, як правило, повинні бути рівними. Співвласники користуються власністю спільно. Правочини щодо розпорядження спільним майном може здійснити кожен співвласник, згода інших співвласників на це презюмується. Однак вчинення

правочину щодо спільної власності одним із співвласників без отримання згоди інших є підставою для визнання такої угоди недійсною.

У літературі немає єдиної точки зору щодо питання частки в праві спільної власності. Деякі автори під часткою у спільній власності розуміють не індивідуалізовану в натурі частку в праві власності на спільну річ (Ю. С. Червоний, Ю. К. Толстой) [5, с. 379], інші – частку вартості спільної річчї, але не частку в праві власності на спільну річ (М. Г. Маркова) [8, с. 82]. За словами деяких авторів, під часткою слід розуми кількісний показник, що виражений у вигляді дробів або відсотка, об'єму правомочностей кожного власника у відношенні спільного об'єкта (Н. Ю. Ліннікова) [7, с. 14]. Проте, більш правильною вважається перша точка зору, до якої кожному учаснику часткової власності належить частка в праві власності на спільне майно.

Відносини права спільної сумісної власності в більшості випадків на практиці виникають між фізичними особами та за їх участю. Однак відповідно до ч. 2 ст. 368 ЦК суб'єктами права спільної сумісної власності можуть бути також юридичні особи, держава, територіальні громади, якщо інше не встановлено законом. І. В. Івахненко звертає увагу на те, що власність дружини та чоловіка із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю, а без визначення часток – спільною сумісною власністю [6, с. 20].

Трапляються випадки, коли суди відмовляють у задоволенні позовів про визначення частки у спільній сумісній власності як померлого, так і того з подружжя, хто залишився в живих, у зв'язку з відсутністю спору або ж у зв'язку з тим, що права позивача відповідачем не порушені. Мають місце випадки, коли суд, задовольняючи позов, припиняв право спільної сумісної власності, визнавав право спільної часткової власності в рівних частках (по $\frac{1}{2}$) за померлим та за позивачем і одночасно визнавав за позивачем, тобто тим з подружжя, хто пережив, право власності на частку померлого в порядку спадкування [3]. Безумовно, останній підхід характеризується більш високим рівнем юридичної грамотності, однак, по суті, він все одно являє собою судову лаявку, але не вирішення проблеми. Від практики визнання частки у спільному майні за померлими слід відмовлятися, так само як і від визначення їх частки після смерті. Оскільки зі смертю фізичної особи її правоздатність і право власності припиняються, за померлим право власності ні визначене, ні зареєстроване бути не може. Тому відмова нотаріальних контор в оформленні спадкових прав є безпідставною, а рішення судів незаконними. Причому навіть з логічної точки зору позиція нотаріусів не витримує критики, оскільки, «відправляючи» спадкоємців до суду, вони все одно отримують той самий

результат, що був би і без судового рішення – суд лише підтвердить рівність часток співвласників у спільній власності, що і так впливає із положень ЦК.

Щодо юридичних осіб, держави і територіальних громад то договір між ними може створюватися за домовленістю сторін при укладенні договору про спільну діяльність [4, с. 259-260].

В Цивільному кодексі вказується, що в разі вчинення одним із співвласників правочину щодо розпорядження спільним майном він вважається вчиненим за згодою усіх наявних співвласників (ч. 2 ст. 369 ЦК). Іноді договір вважається недійсним, коли буде визнано, що друга сторона в правочині діяла недобросовісно. Певною мірою це використовується в Сімейному кодексі, коли один із подружжя має право звернутися до суду з позовом про визнання договору недійсним, тобто такого, що укладений одним з подружжя без згоди іншого, якщо договір виходить за межі дрібного побутового (ст. 65 СК) [1].

Отже, спільна власність, яка характеризується множинністю суб'єктів при єдності об'єкта є специфічним правовим феноменом, що досить часто зустрічається на практиці. Множинність суб'єктів на стороні власника істотно впливає на специфіку відносин спільної власності, як на відносини між співвласниками, так і на відносини самих співвласників із третіми особами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 2122. Ст. 135
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356
3. Рішення Енергодарського міського суду Запорізької області від 4 лютого 2009 р. Справа № 2-260/2009. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
4. Бородько В. Ю., Шморгун О. С. Проблема права спільної сумісної власності. Економіка інноваційної діяльності підприємств: Нормативно-правове забезпечення розвитку підприємств. С. 259-260.
5. Гражданское право. Ч. 1. Под ред. Ю. К. Толстого и А. П. Сергеева. Санкт-Петербург, 1996. 600 с.
6. Івахненко І. В. Законні підстави виникнення та припинення права спільної приватної власності дружини та чоловіка. Юридична наука. 2015. № 8. С. 20-25.
7. Линникова Ю. Ю. Право общей долевой собственности граждан: автореф. дис. Москва, 1982. 29 с.
8. Маркова М. Г. Понятие и содержание общей собственности (Очерки по гражданскому праву). Л.: Изд-во. ЛГУ, 1957. 328 с.
9. Сафончик О. І. Проблемні питання реалізації права спільної часткової власності за законодавством України. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 66. С. 42-48.